

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ 1^{ου} ΠΕΚΕΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

**«Ζητήματα διδασκαλίας και αξιολόγησης
στο μάθημα των Λατινικών»**

**Μαριάννα Βενούτσου, 2^ο ΓΕΛ ΑΧΑΡΝΩΝ
Ευφροσύνη Ζαχαράτου, 1^ο ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΕΛ ΑΘΗΝΩΝ – «ΓΕΝΝΑΔΕΙΟ»**

Α. ΜΕΡΟΣ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΟΠΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ:

- ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
- Η ΔΙΔΑΚΤΕΑ – ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ
- Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
- Ο ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ -
Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών (ΟΠΑΣ) Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΤΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2021-2022**

- Για το μάθημα των **Λατινικών** Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών (ΟΠΑΣ) της Γ΄ τάξης Ημερησίου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου, εφαρμόζονται τα οριζόμενα στην με αριθμ. 75306/Δ2 ΥΑ, ΦΕΚ 2942/τ. Β΄/05-07-2021.
- Καθορισμός **εξεταστέας ύλης** για το σχολικό έτος 2021-2022: ΦΕΚ 3137/19.07.2021, Αριθμ. 83871/Δ2.
- **Οδηγίες διεξαγωγής γραπτών προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων Λυκείου:** ΦΕΚ 4134/09.09.2021, Αριθμ. 102474/Δ2.
- **Τρόπος εξέτασης πανελλαδικά εξεταζόμενων μαθημάτων - Λατινικά:**
ΦΕΚ Τεύχος Β΄ 4677/11.10.2021.

Α. Η φυσιογνωμία του μαθήματος των Λατινικών

- **Προαγωγή της κριτικής σκέψης.**
- **Αυτοσυνειδησία** των μαθητών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.
- **Ανάπτυξη ηθικών αξιών.**
- **Εξοικείωση** των μαθητών/ριών με τη λατινική γλώσσα και γνωριμία με τη ρωμαϊκή γραμματεία.
- Η λατινική γλώσσα και λογοτεχνία συναποτελούν με την αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία τις δύο στέρεες **βάσεις**, πάνω στις οποίες **οικοδομήθηκε** ιστορικά ο **ευρωπαϊκός κόσμος**.
- Η επίδραση της λατινικής στις ρομανικές και άλλες γλώσσες (γλωσσικά δάνεια).

Α. Η φυσιογνωμία του μαθήματος των Λατινικών

- Η **διάσωση** και **ανάδειξη** του ελληνικού πολιτισμού χάρη στην **ακμή της ρωμαϊκής παρουσίας στην ιστορία**.
- **Σημαντικές πτυχές του πολιτισμού και των επιστημών**, π.χ. το Δίκαιο, η Ιατρική, η Φαρμακευτική, η Χημεία έχουν συγκεκριμένες και μεγάλες οφειλές στον ρωμαϊκό πολιτισμό.
- Ρωμαιογνωσία → **συνειδητοποίηση της ευρωπαϊκής πολιτισμικής μας κληρονομιάς** που οδηγεί και στον σεβασμό της **διαφορετικότητας** και της **πολιτισμικής ετερότητας**.

Οι μαθητές/μαθήτριες στη Γ' Λυκείου:

- Έχουν πλέον τη δυνατότητα να **εμβαθύνουν** βαθμηδόν σε ανθολογημένα πεζά κείμενα που είναι πολύ πιο κοντά στο ύφος και στον τρόπο γραφής των πρωτότυπων λατινικών κειμένων.
- Αναπτύσσουν σημαντικές **ικανότητες** και **δεξιότητες**, όπως λ.χ. κριτική ικανότητα, οργάνωση στη σκέψη και τον λόγο, μνημονική ικανότητα για τις ανάγκες αναλυτικής και συνθετικής σκέψης, παρατηρητικότητα, στρατηγικές επίλυσης προβλήματος κ.ά.

Β. Σκοποθεσία της διδασκαλίας των Λατινικών στη Γ' Λυκείου

Γενικός σκοπός:

- Η εξοικείωση των μαθητών/τριών με τη λατινική γλώσσα και τον ρωμαϊκό πολιτισμό.
- Καλλιέργεια της αυτοσυνειδησίας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και της ένταξης των μαθητών/μαθητριών στην ευρωπαϊκή κοινωνία των ενεργών πολιτών.

Γενικοί στόχοι

- Η **επαφή** με τη λατινική γλώσσα και η **εμβάθυνση** στα λεξιλογικά, μορφολογικά, γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που τη χαρακτηρίζουν.
- Η **εξάσκηση** στη χρήση των βιβλίων αναφοράς (Γραμματική, Συντακτικό) και του Λεξιλογικού Πίνακα, καθώς και στη χρήση των Ψηφιακών Μέσων (ΨΜ).
- Η **συνειδητοποίηση** της σχέσης της Λατινικής με την Αρχαία Ελληνική (ομοιότητες και διαφορές).
- Ο **εντοπισμός** των γλωσσικών επιδράσεων της λατινικής γλώσσας στις γλώσσες των λαών της Ευρώπης.
- Η **ανάπτυξη** νοητικών ικανοτήτων (όπως κριτική ικανότητα, αφαιρετική σκέψη, ιεράρχηση εννοιών, κ.ά.).

Γενικοί στόχοι

- Η **εφαρμογή γνωστικών στρατηγικών** για την αποτελεσματικότερη διαχείριση της γνώσης με έμφαση στην ενίσχυση της **μαθητικής αυτενέργειας** και **πρωτοβουλίας**.
- Η **γνωριμία** πτυχών του **δημόσιου και ιδιωτικού βίου** των αρχαίων Ρωμαίων.
- Η **γνωριμία βασικών στοιχείων της ρωμαϊκής γραμματείας** (γραμματειακά είδη, αντιπροσωπευτικά έργα και ονόματα συγγραφέων κ.λπ.).
- Η **καλλιέργεια** του ενδιαφέροντος για τη **λατινική γλώσσα - γραμματεία** και γενικότερα τον **ρωμαϊκό πολιτισμό**.
- Η **ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων**.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

- Η **εφαρμογή** των νέων γνώσεων σε επίπεδο λεξιλογίου, γραμματικής και συντακτικού, η κατανόηση των λατινικών κειμένων και η απόδοσή τους στη Νέα Ελληνική.
- Ο **εντοπισμός** των γλωσσικών επιδράσεων της λατινικής γλώσσας στις γλώσσες των λαών της Ευρώπης, ιδιαίτερα στην Ελληνική.
- Η **αναγνώριση** λέξεων της Λατινικής που ως γλωσσικά δάνεια έχουν ενσωματωθεί στο λεξιλόγιο της Νέας Ελληνικής.
- Η **επισήμανση** βασικών εκφραστικών ιδιαιτεροτήτων της λατινικής γλώσσας (ακρίβεια, σαφήνεια κ.λπ.).

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

- Η **ερμηνεία** και ο **σχολιασμός** των ιδεών και των αξιών ενός κειμένου και η **σύγκριση** με τις αξίες της σύγχρονης εποχής.
- Η **διαθεματικότητα** για την ανάδειξη της ρωμαϊκής γραμματείας.
- Ο **αναστοχασμός**: α) τι έμαθαν, τι θέλουν να μάθουν ή τι χρειάζεται να μάθουν, β) τους τρόπους προσέγγισης των κειμένων.

Γ. Διδακτική πλαισίωση και σχεδιασμός μάθησης

- **Κατανόηση** του περιεχομένου των κειμένων και ανάδειξη των **ιστορικών, πολιτικών και πολιτισμικών στοιχείων** που ενυπάρχουν σε αυτά.
- **Αξιοποίηση ποικιλίας μεθόδων διδασκαλίας**, ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες της σχολικής τάξης.
- **Αφόρμηση** από ήδη υπάρχουσες γνώσεις, με βάση τις **αρχές του εποικοδομισμού**.
- **Συγκριτική προσέγγιση** της λατινικής γλώσσας με την αρχαία και τη νέα ελληνική γλώσσα.

Γ. Διδακτική πλαισίωση και σχεδιασμός μάθησης

- **Η τεχνική της εμπλουτισμένης εισήγησης**, που αποβαίνει ιδιαίτερα αποτελεσματική, καθώς περιλαμβάνει και **συμμετοχικές δραστηριότητες**.
- **Οι ενεργητικές τεχνικές, ο διάλογος, ο καταιγισμός ιδεών, η πρακτική άσκηση και η εργασία σε ομάδες, με παράλληλη αξιοποίηση των Ψηφιακών Μέσων.**
- **Η κειμενοκεντρική μέθοδος διδασκαλίας.**

Γ. Διδακτική πλαισίωση και σχεδιασμός μάθησης

- Κομβικό ρόλο κατέχει **η απόδοση στη Νέα Ελληνική** → πνευματική εργασία που οξύνει την κρίση, καλλιεργεί το γλωσσικό αισθητήριο και τη νόηση.
- **Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού** είναι ιδιαίτερα σημαντικός → ενθάρρυνση της αυτενέργειας των μαθητών/τριών.

ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ 2021-2022

BIBΛΙΑ 2021-2022:

- Πασχάλης Μ., Σαββαντίδης Γ., *Λατινικά τεύχος Α΄*, Υ.ΠΑΙ.Θ./Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Πασχάλης Μ., Σαββαντίδης Γ., *Λατινικά τεύχος Β΄*, Υ.ΠΑΙ.Θ./Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Τζάρτζανος Α., *Λατινική Γραμματική*, Υ.ΠΑΙ.Θ./Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ 2021-2022

Κείμενα:

- Από το σχολικό βιβλίο Πασχάλης Μ., Σαββαντίδης Γ., *Λατινικά τεύχος Α΄*: Μαθήματα XVI-XX
- Από το σχολικό βιβλίο Πασχάλης Μ., Σαββαντίδης Γ., *Λατινικά τεύχος Β΄*: Μαθήματα XXI-L.
- Αξιοποιείται το βιβλίο αναφοράς: Α. Τζάρτζανος, *Λατινική Γραμματική*, Υ.ΠΑΙ.Θ./Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».

ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ 2021-2022

- Γραμματική – Συντακτικό:
- I. Η ύλη που έχει διδαχθεί στη Β' ΓΕ.Λ.
- II. Η ύλη Γ' ΓΕ.Λ.:
 - Η οριστική του παθητικού ενεστώτα της γ' συζυγίας
 - Το απαρέμφατο του παθητικού ενεστώτα της γ' συζυγίας
 - Τα αποθετικά ρήματα της γ' συζυγίας
 - Η οριστική του παθητικού μέλλοντα της γ' και δ' συζυγίας
 - Το ρήμα fio
 - Η οριστική του παθητικού παρατατικού και των αποθετικών ρημάτων
 - Η μετοχή του παθητικού παρακειμένου
 - Τα σύνθετα του do
 - Το εξωτερικό και το εσωτερικό αναγκαστικό αίτιο
 - Το απαρέμφατο του ενεργητικού παρακειμένου
 - Η αόριστη αντωνυμία quidam, quaedam, quiddam (ουσιαστική) και quoddam (επιθετική)
 - Το ειδικό απαρέμφατο
 - Το ουσιαστικό **bos**
 - Οι συντελεσμένοι χρόνοι της παθητικής φωνής
 - Το απαρέμφατο του παθητικού παρακειμένου
 - Ο υπερθετικός των επιθέτων
 - Η γενική και η αφαιρετική της ιδιότητας
 - Η απόλυτη αφαιρετική
- Τα ρήματα cado και caedo και τα σύνθετά τους
- Η μετοχή του ενεστώτα
- Η μετοχή του ενεστώτα των αποθετικών ρημάτων
- Η μετοχή του μέλλοντα
- Η μετοχή του μέλλοντα των αποθετικών ρημάτων
- Η χρήση της μετοχής
- Η ενεργητική περιφραστική συζυγία
- Το απαρέμφατο του μέλλοντα
- Η έκφραση est mihi nomen
- Ο σύνδεσμος dum + οριστ. του ενεστώτα
- Η απόλυτη αφαιρετική
- Η υποτακτική του ενεργητικού ενεστώτα
- Η υποτακτική του παθητικού ενεστώτα
- Η χρήση της υποτακτικής
- Η υποτακτική του ενεργητικού και παθητικού παρατατικού
- Η χρήση της υποτακτικής
- Η ακολουθία των χρόνων
- Η υποτακτική του ενεργητικού παρακειμένου

ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ

- Η υποτακτική του παθητικού παρακειμένου
 - Η υποτακτική του ενεργητικού υπερσυντελικού
 - Η υποτακτική του παθητικού υπερσυντελικού
 - Η ακολουθία των χρόνων
 - Ο ιστορικός και ο χρονικός cum
 - Προτάσεις ουσιαστικές με το quod
 - Η προστακτική του ενεργητικού ενεστώτα
 - Η προστακτική του ενεργητικού μέλλοντα
 - Η προστακτική του παθητικού ενεστώτα και μέλλοντα
 - Η απαγόρευση
 - Παρατηρήσεις για τη χρήση της προστακτικής
 - Ο προσδιορισμός του χρόνου
 - Τα παραθετικά των επιθέτων
 - Ο υπερθετικός των επιθέτων σε -er και -lis
 - Περιφραστικός σχηματισμός των παραθετικών
 - Ο σχηματισμός των επιρρημάτων
 - Τα παραθετικά των επιρρημάτων
 - Ο β' όρος της σύγκρισης
 - «Ανώμαλα» παραθετικά
 - Οι εκφράσεις maior natu και minor natu
 - Παρατηρήσεις για τη χρήση του συγκριτικού (απόλυτη σύγκριση)
 - Η απουσία της οριστικής στον πλάγιο λόγο
 - Ο προσδιορισμός του τόπου
 - Ο προσδιορισμός του χρόνου
 - Το ρήμα eo, ii(ivi), itum, ire
 - Οι χρήσεις της γενικής
 - Οι χρήσεις της δοτικής
 - Οι χρήσεις της αφαιρετικής
- Το γερούνδιο
 - Το γερουνδιακό
 - Η παθητική περιφραστική συζυγία
 - Το ποιητικό αίτιο του γερουνδιακού
 - Το σουπίνο
 - Ο προσδιορισμός του σκοπού
 - Οι αιτιολογικές προτάσεις
 - Οι τελικές προτάσεις
 - Ο προσδιορισμός του σκοπού
 - Οι επιρρηματικές συμπερασματικές προτάσεις
 - Οι χρονικές προτάσεις
 - Χρήσεις του συνδέσμου cum
 - Οι υποθετικοί λόγοι
 - Οι εναντιωματικές προτάσεις
 - Οι παραχωρητικές προτάσεις
 - Οι παραβολικές προτάσεις
 - Οι υποθετικές παραβολικές προτάσεις
 - Οι αναφορικές προτάσεις
 - Οι ευθείες ερωτήσεις
 - Οι πλάγιες ερωτήσεις
 - Οι βουλητικές προτάσεις
 - Οι ουσιαστικές συμπερασματικές προτάσεις
 - Οι ενδοιαστικές προτάσεις και οι ουσιαστικές προτάσεις που εισάγονται με το quominus, το ne και το quin.
 - Ακολουθία των χρόνων
 - Ανακεφαλαίωση των χρήσεων του συνδέσμου ut
 - Ο πλάγιος λόγος
 - Η γερουνδιακή έλξη και ο προσδιορισμός του σκοπού
 - Τα αντωνυμικά επίθετα.

Οδηγίες διεξαγωγής γραπτών προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων Λυκείου: ΦΕΚ 4134/2021, Αριθμ. 102474/Δ2

Για την εξέταση στο μάθημα των Λατινικών της Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών της Γ' τάξης Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου δίνεται στους/στις μαθητές/-τριες **διδαγμένο κείμενο δεκατεσσάρων έως δεκαέξι (14-16) στίχων από ένα ή περισσότερα κείμενα** και ζητείται από αυτούς/ές:

- α) να **μεταφράσουν** από αυτό στη Νέα Ελληνική δέκα έως δώδεκα (10-12) στίχους **(20 μονάδες)**
- β) να απαντήσουν στις εξής παρατηρήσεις (σύνολο 80 μονάδες):
- μία **(1) παρατήρηση ανοικτού ή κλειστού τύπου από την Εισαγωγή** του σχολικού βιβλίου των Μ. Πασχάλη, Γ. Σαββαντίδη, Λατινικά τ. Α' **(10 μονάδες)**
- μία **(1) παρατήρηση ετυμολογική**: Συσχέτιση λέξεων της Λατινικής με λέξεις που χρησιμοποιούνται στη Νέα Ελληνική **(10 μονάδες)**
- **δύο (2) παρατηρήσεις Γραμματικής** **(30 μονάδες)**
- **δύο (2) παρατηρήσεις Συντακτικού** **(30 μονάδες)**.

Καθεμία από τις παρατηρήσεις Γραμματικής και Συντακτικού μπορεί να αναλύεται σε δύο (2) υποερωτήματα.

ΦΕΚ Τεύχος Β' 4677/11.10.2021:

ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΑ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

- Για την εξέταση στο μάθημα των Λατινικών της Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών της Γ' τάξης Ημερησίου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου δίνεται στους υποψηφίους/ες διδαγμένο κείμενο 14-16 στίχων από ένα ή περισσότερα κείμενα και ζητείται από αυτούς/ές:
- α) να μεταφράσουν από αυτό στη Νέα Ελληνική 10-12 στίχους (20 μονάδες)
- β) να απαντήσουν στις εξής παρατηρήσεις (σύνολο 80 μονάδες):
 - μία (1) παρατήρηση ανοικτού ή κλειστού τύπου από την Εισαγωγή του σχολικού βιβλίου των Μ. Πασχάλη, Γ. Σαββαντίδη, Λατινικά τ. Α' (10 μονάδες)
 - μία (1) παρατήρηση ετυμολογική: Συσχέτιση λέξεων της Λατινικής με λέξεις που χρησιμοποιούνται στη Νέα Ελληνική (10 μονάδες)
 - δύο (2) παρατηρήσεις Γραμματικής (30 μονάδες)
 - δύο (2) παρατηρήσεις Συντακτικού (30 μονάδες).

Καθεμία από τις παρατηρήσεις Γραμματικής και Συντακτικού μπορεί να αναλύεται σε δύο (2) υποερωτήματα

B. ΜΕΡΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

«Ο Κικέρωνας, το mos maiorum και οι Άλλοι»

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

- **Προτεινόμενος χρόνος διδασκαλίας:** 3 διδακτικές ώρες (σύγχρονη και ασύγχρονη διδασκαλία).
- **Διδακτικές πρακτικές:** Εποικοδομιστική – ερμηνευτική μέθοδος, διερευνητική – ανακαλυπτική μάθηση, κειμενοκεντρική προσέγγιση, εμπλουτισμένη εισήγηση, αξιοποίηση ψηφιακών μέσων.
- **Σύντομη περιγραφή:** Στην παρούσα διδακτική πρόταση οι μαθητές/μαθήτριες γνωρίζουν την προσωπικότητα του Κικέρωνα με αφορμή το Κείμενο 22, το οποίο επεξεργάζονται μεταφραστικά, γλωσσικά, συντακτικά εστιάζοντας στο γραμματικό φαινόμενο της ενότητας (υποτακτική) και στις αξίες που διέπουν τον ρωμαϊκό βίο. Παράλληλα, αντιπαραβάλλουν τις αξίες αυτές με τη ρεαλιστική απεικόνιση των ανθρώπινων αδυναμιών σε καιρό πολέμου (Κείμενο 17) και συγκρίνουν τις ρωμαϊκές αξίες με τα ήθη της Ανατολής (Κείμενο 30).

ΚΕΙΜΕΝΟ 22: ΠΡΟΤΡΟΠΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

- Στο Κείμενο 22 ο Κικέρων απευθύνει ορισμένες προτροπές προς τους συμπατριώτες του.
- Οι προτροπές αυτές περιέχουν βασικά στοιχεία της ιδεολογίας του αλλά και στοιχεία της ιδεολογίας των συγχρόνων του, όπως: θρησκευτική ευλάβεια προς τους προγόνους, πατριωτισμός, καρτερικότητα και αντοχή στις δοκιμασίες, κοινωνική καταξίωση με τη μορφή της πολιτικής και στρατιωτικής «δόξας» (gloria).

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ας μιμηθούμε τους Βρούτους, τους Καμίλλους, τους Δεκίους, τους Κουρίους, τους Φαβρίκιους, τους Σκιπίωνές μας και τους αναρίθμητους άλλους (ηγέτες) που στέριωσαν αυτή την πολιτεία: σε αυτούς εγώ βέβαια δίνω μια θέση ανάμεσα στους αθάνατους θεούς¹. Ας αγαπάμε την πατρίδα μας, ας υπακούουμε στη Σύγκλητο, ας φροντίζουμε για τους καλούς πολίτες· ας αδιαφορούμε για το τωρινό κέρδος κι ας υπηρετούμε τη μελλοντική δόξα· ας θεωρούμε άριστο πράγμα αυτό που είναι το πιο σωστό· ας ελπίζουμε αυτά που θέλουμε, αλλά ας υπομένουμε ό,τι (αντίξοο) μας συμβεί· ας πιστεύουμε, τέλος, πως το σώμα των γενναίων αντρών και των μεγάλων ανθρώπων είναι θνητό, αλλά οι δυνάμεις της ψυχής² και η δόξα της αρετής είναι αιώνια.

1. τους τοποθετώ στη χορεία των αθάνατων θεών 2. οι πνευματικές δυνάμεις, οι πνευματικές δραστηριότητες.

Γνωστικοί στόχοι διδακτικής πρότασης

Επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να εξοικειωθούν με την κειμενοκεντρική και ερμηνευτική προσέγγιση του Κειμένου 22 μέσω της πολυεπίπεδης επεξεργασίας του (Λεξιλόγιο – Γραμματική – Σύνταξη).
- Να ασκηθούν στη μετάφραση.
- Να εμβαθύνουν στη συντακτική επεξεργασία.
- Να διδαχθούν την υποτακτική και να εστιάσουν στην προτρεπτική υποτακτική.
- Να αντιληφθούν τη γλωσσική συνάφεια μεταξύ της λατινικής και της ελληνικής γλώσσας.
- Να γνωρίσουν την πολυσχιδή προσωπικότητα του Κικέρωνα.
- Να καλλιεργήσουν τη ρωμαιογνωσία (αξίες του ρωμαϊκού πολιτισμού).
- Να συγκρίνουν σε επίπεδο αξιών τη Ρώμη με την Ανατολή.
- Να αναπτύξουν μεταγνωστικές δεξιότητες.

Παιδαγωγικοί στόχοι

Επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να αυτενεργούν.
- Να ανακαλύπτουν διερευνητικά τη γνώση.
- Να καλλιεργούν την κριτική ικανότητα.
- Να οργανώνουν τη σκέψη και τον λόγο τους.
- Να αναπτύσσουν τη μνημονική ικανότητα για τις ανάγκες αναλυτικής και συνθετικής σκέψης.
- Να ασκηθούν στην παρατηρητικότητα.

Τεχνολογικοί - Ψηφιακοί στόχοι

Επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να εξοικειωθούν με την πλοήγηση στο διαδίκτυο και την αξιοποίηση χρήσιμων ιστοσελίδων.
- Να εξασκηθούν στη χρήση των ΤΠΕ και στην αξιοποίηση των διαθέσιμων ψηφιακών πόρων ώστε να παράγουν δικό τους έργο.
- Να οικοδομήσουν τη γνώση μέσω της κριτικής αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο (ψηφιακός γραμματισμός).

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας οι μαθητές/μαθήτριες πρέπει να είναι σε θέση:

- Να κατανοούν **ολιστικά** το περιεχόμενο του κειμένου και να οδηγούνται στη **μετάφρασή** του, μέσα από τη διαδικασία λειτουργικής αξιοποίησης του λεξιλογίου που δίνεται, και της μελέτης της συντακτικής δομής, με τη βοήθεια των βιβλίων αναφοράς (Γραμματική, Συντακτικό) και των συγκρίσεων με την νεοελληνική και αρχαιοελληνική γλώσσα.
- Να οδηγούνται με αφετηρία την προϋπάρχουσα γνώση στην **κριτική μελέτη** του υποστηρικτικού υλικού της συγκεκριμένης ενότητας του βιβλίου και στην εκμάθηση των νέων γραμματικών φαινομένων (π.χ. η υποτακτική).
- Να **αλληλεπιδρούν** στη μαθησιακή διεργασία, συνεργαζόμενοι αλλά και με αυτενέργεια.
- Να γνωρίζουν βασικές πτυχές της **ρωμαϊκής πολιτικής ζωής** και της **ρωμαϊκής σκέψης** γενικότερα, που απαντούν με έμφαση στους Ρωμαίους ιστοριογράφους και να επεξεργάζονται κριτικά τα στοιχεία που εντοπίζουν, κατά τη μελέτη του υλικού τους.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ – ΚΕΙΜΕΝΟ 22

Ασύγχρονη διδασκαλία:

Φύλλο εργασίας για ατομική / ομαδική εργασία:

- Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/encyclopedia/rhetoric/page_035.html
- Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/rome/page_093.html
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%AC%CF%81%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CE%A4%CF%8D%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%9A%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%81%CF%89%CE%BD

Εργασία:

Να αναζητήσετε πληροφορίες για τον Κικέρωνα και στηριζόμενοι στα στοιχεία που βρήκατε, να δημιουργήσετε ένα αφιέρωμα στην προσωπικότητα του Κικέρωνα, το οποίο θα εμπλουτίσετε με σχετικό φωτογραφικό υλικό ή μουσική που θα αναζητήσετε διαδικτυακά.

Το παραπάνω αφιέρωμα θα μπορούσε να δημιουργηθεί με ένα πρόγραμμα λογισμικού παρουσίασης (Powerpoint) ή με ένα πρόγραμμα δημιουργίας βίντεο (Windows Movie Maker.)

1^η διδακτική ώρα

Σύγχρονη διδασκαλία:

- Παρουσίαση της εργασίας από τους μαθητές / μαθήτριες στην ολομέλεια – Σύντομη συζήτηση.
- Αφόρμηση:

Κείμενο IV – σύνδεση με τη νέα γνώση: Ο εκπαιδευτικός διαβάζει το λατινικό κείμενο στην τάξη και με καταιγισμό ιδεών οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να θυμηθούν τις κύριες αξίες που χαρακτηρίζουν τον ρωμαϊκό τρόπο ζωής (concordia, iustitia κλπ.)

- **Παρουσίαση νέων γραμματικών φαινομένων: Υποτακτική.**
- Διαγραμματική παρουσίαση του νέου κειμένου – Γλωσσική εξομάλυνση: *Κατά κώλα* επεξεργασία του κειμένου. Χωρισμός του κειμένου σε συντακτικές ενότητες με τη χρήση ερωτήσεων (ποιος, τι / ποιον, πού, πότε, γιατί κ.λπ.) για την ανάδειξη των βασικών όρων της πρότασης και των προσδιορισμών τους.

1^η διδακτική ώρα

- Ενδεικτικά χωρία του κειμένου: *Imitēmur nostros Brutos, Amēmus patriam, pareāmus senatui.*
- Ζητείται από τους μαθητές/μαθήτριες να αναγνωρίσουν τους ρηματικούς τύπους συγκρίνοντάς τους με τους τύπους της Οριστικής που έχουν ήδη διδαχθεί.
- Σύγκριση με τη νεοελληνική μετάφραση: *Ας μιμούμαστε... Ας αγαπάμε...*
και κατανόηση της έγκλισης (υποτακτικής) που για πρώτη φορά συναντάται.
- **Εστίαση στο ύφος (προτρεπτικό)** – αναγνώριση της προτρεπτικής υποτακτικής και σύνδεση με την προτρεπτική υποτακτική των νέων ελληνικών.
- **Σύνδεση με την προσωπικότητα του Κικέρωνα:** Ως ρήτορας εκφωνεί αυτόν τον προτρεπτικό λόγο, για να θυμηθούν οι συμπατριώτες του βασικές αξίες του ρωμαϊκού ήθους.
- Με βάση το κείμενο διδάσκεται η υποτακτική έγκλιση του Ενεργητικού Ενεστώτα (Α', Β', Γ', Δ' Συζυγίας) και του Παθητικού Ενεστώτα (Α' και Β' Συζυγίας).

Σύγκριση λατινικής – αρχαίας ελληνικής γλώσσας

- Η χρήση της υποτακτικής είναι πιο συχνή στα λατινικά από ό,τι στα αρχαία ελληνικά.
- Το εγκλιτικό σύστημα της λατινικής είναι ουσιαστικά **διπολικό**, καθώς βασίζεται στην **αντίθεση της οριστικής με την υποτακτική**. Η υποτακτική είναι η έγκλιση της **υποκειμενικής** έκφρασης.
- Συγχωνεύει χρήσεις που στα **αρχαία ελληνικά** συναντάμε στην υποτακτική, στην ευκτική, στην προστακτική και στην οριστική. Στις κύριες προτάσεις είτε εκφράζει την υποκειμενικότητα μιας κρίσης (υποτακτική δυνητική, απορηματική, του απραγματοποίητου) είτε προσδιορίζει την υποκειμενικότητα μιας επιθυμίας (υποτακτική προτρεπτική, ευχετική, παραχωρητική).

Σύγκριση λατινικής – αρχαίας ελληνικής γλώσσας

Παραδείγματα:

- Quis hoc neget? (Ποιος μπορεί να το αρνηθεί; **Δυνητική** (πρβ. οὐδέν ἂν πάθοιμι)
- Quid agam? (Τι να κάνω; **Απορηματική**· πρβ. τί πράξω;)
- Amemus patriam (Ας αγαπάμε την πατρίδα μας - **Προτρεπτική** (πρβ. ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός)
- Utinam errem (Μακάρι να κάνω λάθος - **Ευχετική**· συνοδεύεται συνήθως με το utinam είθε· πρβ. εἴθε μή ποτε γνοίης ὅς εἼ)
- Sint sane superbi Rhodienses (Ας δεχτούμε ότι οι Ρόδιοι είναι πράγματι αλαζόνες - **Παραχωρητική**· πρβ. ἔστω οὕτως)

Εργασία: Άσκηση για υποτακτική

ΑΣΚΗΣΗ (E-class):

Να συμπληρώσετε τον τύπο της υποτακτικής του ρήματος που ζητείται στην παρένθεση:

*Romani patriam (amo, υποτακτική ενεστώτα). **ament***

*Quia bellum nos(gero, υποτακτική ενεστώτα) Carthago a nobis
(deleor, υποτακτική ενεστώτα). **geramus - deleatur***

*Quia milites multos incolas (interficio, υποτακτική ενεστώτα) et urbs
..... (evertor, υποτακτική ενεστώτα). **interficiant - evertatur***

2^η διδακτική ώρα

Σύγχρονη διδασκαλία

- Εμβάθυνση στο λατινικό κείμενο, πλήρης συντακτική ανάλυση και απόδοσή του στη νέα ελληνική.
- Σύνδεση με ετυμολογία: fructus-us, volo, patria.
- Εργασίες (E-class) – Ασύγχρονη διδασκαλία:
Να αντλήσετε πληροφορίες για τον ρωμαϊκό πολιτισμό και τα ήθη των Ρωμαίων:
 - http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2696/Istoria_A-Lykeiou_html-empl/indexIV3_6.html και
 - http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2708/Latinika-B_G-Lykeiou-AnthrSp_html-empl/indexB_22.html

3^η διδακτική ώρα

- Παρουσίαση των εργασιών και σύνδεση με το **κείμενο XXII**.
- Εντοπισμός των ρωμαϊκών αξιών στο **κείμενο XXII** (φιλοπατρία, θρησκευτική ευλάβεια, καρτερικότητα, αντοχή).
- Σύγκριση με το **κείμενο XVII**: *Πώς οι ρωμαϊκές αξίες υποδαυλίζονται από τα συναισθήματα των Ρωμαίων στρατιωτών;*

Κείμενο 17

- Magnus timor exercitum occupāvit ex vocibus Gallōrumac mercatōrum, qui Germānos ingenti magnitudine corporum et incredibilivirtūte esse praedicābant. Alius aliā de causā discedere cupiēbat. Nonnullipudōre adducti remanēbant. Hi neque vultum fingere neque lacrimas tenērepoterant; abditī in tabernaculis aut suum fatum querebantur aut cumfamiliaribus suis commūne periculum miserabantur. Totis castris testamentaobsignabantur. Horum vocibus ac timōre paulātīm etiam ii, qui rei miliātrisperīti habebantur, perturbabantur.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Μεγάλος φόβος έπιασε το στράτευμα από τις διαδόσεις των Γαλατών και των εμπόρων, που διαλαλούσαν ότι οι Γερμανοί είχαν φοβερή σωματική διάπλαση και απίστευτη ανδρεία. Άλλοι (από τους Ρωμαίους) ήθελαν να φύγουν προβάλλοντας ο καθένας και μια δικαιολογία. Μερικοί έμεναν σπρωγμένοι από ντροπή. Αυτοί δεν μπορούσαν ούτε να προσποιηθούν ούτε να κρατήσουν τα δάκρυά τους: κρυμμένοι στις σκηνές τους είτε παραπονιόντουσαν για τη μοίρα τους¹ είτε θρηνολούσαν για τον κοινό κίνδυνο μαζί με τους φίλους τους. Σε όλο το στρατόπεδο υπέγραφαν και σφράγιζαν διαθήκες.² Από τις διαδόσεις τους και το φόβο τους ταραζόνταν σιγά-σιγά ακόμη κι αυτοί που θεωρούνταν έμπειροι στα στρατιωτικά ζητήματα.

1. έκλαιγαν τη μοίρα τους 2. Σε όλο το στρατόπεδο έγραφαν τις διαθήκες τους.

3^η διδακτική ώρα

- Ο εκπαιδευτικός διαβάζει τη μετάφραση του **Κειμένου XXX**
«Ο Λικίνιος Μουρήνας
και τα ήθη της Ανατολής»:

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

(Ο άνθρωπος) αυτός όμως, κύριοι δικαστές, και βρέθηκε στην Ασία και τον πατέρα του, έναν πολύ γενναίο άντρα, βοήθησε πολύ στους κινδύνους, τον παρηγόρησε στις ταλαιπωρίες και τον συγχάρηκε στη νίκη του. Κι αν η Ασία κρύβει κάποια υποψία τρυφής, έχουμε υποχρέωση να επαινέσουμε το Μουρήνα, γιατί είδε την Ασία αλλά έζησε στην Ασία με εγκράτεια. Για το λόγο αυτό οι κατηγοροί του δε χρησιμοποίησαν για μομφή εναντίον του Μουρήνα το όνομα «Ασία», από την οποία γεννήθηκε¹ έπαινος για την οικογένειά του, υστεροφημία για τη γενιά του, τιμή και δόξα για το όνομά του· αντίθετα τον κατηγορήσαν² για κάποια ατιμία και ντροπή που φορτώθηκε στην Ασία ή έφερε μαζί του από την Ασία. Το ότι υπηρέτησε στρατιώτης στον πόλεμο εκείνο υπήρξε δείγμα αντρείας· το ότι υπηρέτησε με πολύ μεγάλη προθυμία κάτω από τις διαταγές του πατέρα του υπήρξε δείγμα του σεβασμού του (προς αυτόν)· το ότι το τέλος της θητείας του συνέπεσε με τη νίκη και το θρίαμβο του πατέρα του υπήρξε δείγμα καλής τύχης.

1. δημιουργήθηκε 2. ενν. το obiecterunt

3^η διδακτική ώρα

- Συζήτηση στην τάξη και εργασία για το σπίτι.
- Εργασίες (e-class):
 - *Να συγκρίνετε τον τρόπο ζωής των Ρωμαίων και τα ήθη τους με τα αντίστοιχα που επικρατούν στην Ασία.*
 - *Κατά πόσο θεωρείτε ότι είναι διαχρονικές οι αξίες που παρουσιάζονται στο Κείμενο XXII;*

Αναστοχασμός

Ερωτηματολόγιο:

- α) Τι έμαθαν, τι θέλουν να μάθουν ή τι χρειάζεται να μάθουν οι μαθητές/μαθήτριες;
- β) Με ποιους τρόπους προσέγγισαν τα κείμενα;

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

- <http://www.study4exams.gr/latin/>: + Εισαγωγή, Ετυμολογία, προσθήκη νέων ενοτήτων.
- Παπαγγελής, Θ., *Η Ρώμη και ο κόσμος της*: https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/rome/index.html
- Υπουργείο Παιδείας Κύπρου - Λατινικά Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης: <https://latim.schools.ac.cy/index.php/el/>
- <https://scholalatina.it/en/>: Μέθοδος εκμάθησης λατινικής – δικτυογραφία για τη λατινική γλώσσα.
- <http://ebooks.edu.gr/ebooks/handle/8547/2395>: Ψηφιακά βιβλία Λατινικών Β' και Γ' Λυκείου.

Κριτική - Δυσκολίες

- Πιθανά γνωστικά κενά λόγω τηλεκπαίδευσης – ζήτημα αφομοίωσης της ύλης.
- Η πίεση του χρόνου.
- Η έκταση της ύλης.
- Ο φορμαλιστικός χαρακτήρας του μαθήματος.
- Η ωφελιμιστική μάθηση.
- Η αδιαφορία των μαθητών/μαθητριών για γνώσεις, οι οποίες δεν εξετάζονται.

***Σας ευχαριστούμε πολύ
για την προσοχή σας!***